

Η κρίσιμη μάχη για τό οριστικό τέλος τῆς ἐξάρτησης

Ἀθήνα, 1 Ἀγούστου 1974

I

Τό βασικό πρόβλημα τῆς χώρας μας σήμερα, ὅπως καί χτές, παραμένει τό πρόβλημα τῆς ἐξάρτησης. Ὁ ξένος παράγοντας ἔδειξε ὅτι οἱ Ἀμερικανοί ἐλέγχουν σέ ἀσφυκτικό βαθμό ὅλα τά σημαντικά καί, κυρίως, ὅλα τά δυναμικά («κέντρα ἀποφάσεων»), ἀπό ὅπου διαμορφώνεται ἡ ἐθνική ζωὴ τῆς χώρας. Δέν θά ποῦμε αὐτὴ τῆ στιγμή τίνος εἶναι τό λάθος. Ἐκεῖνο πού μᾶς ἐνδιαφέρει εἶναι νά δοῦμε τί ἔγινε στό πρόσφατο παρελθόν, πῶς καί γιατί ἔγινε, γιά νά ἀπαντήσουμε στό ἐρώτημα *τί πρέπει νά κάνουμε*.

Τό συμπέρασμα ἐφτά χρόνων δικτατορικῆς διακυβέρνησης εἶναι ὅτι ἡ κατάρρευση τοῦ λαοῦ ὡς κύριου παράγοντα στὴ διαμόρφωση τῆς πολιτικῆς ζωῆς μᾶς ὀδήγησε, μέ μαθηματικὴ ἀκρίβεια, στό χειλὸς τῆς ἐθνικῆς καταστροφῆς.

Ὅμως, ἡ χουντικὴ διακυβέρνηση εἶχε αὐτό τό χαρακτηριστικό: ὅτι, δηλαδή, δέν ἦταν τίποτε ἄλλο παρά τό ὄργανο μέσω τοῦ ὁποίου οἱ Ἀμερικανοί ἐφάρμοζαν τὴν πολιτικὴ τους στὴν Ἑλλάδα. Τό ὄργανο ὅμως αὐτό, ἀποκομμένο καθὼς ἦταν ἀπὸ τὸν ἐλληνικὸ λαό, ὀδηγήθηκε ἀπὸ λάθος σέ λάθος, ἀπὸ στραβοπάτημα σέ στραβοπάτημα, ὡς τίς δύο τελευταῖες ἐγκληματικές του πράξεις στό Πολυτεχνεῖο καί στὴν Κύπρο.

Ἀπὸ τίς μέρες τοῦ ἡρωικοῦ Νοέμβρη ὡς τό Κυπριακό, τό σύστημα τῆς ἀμερικανοκρατίας εἶχε πιά μπεῖ σέ βαθιὰ κρίση. Κι ὅταν αὐτὴ ἡ κρίση πῆρε διεθνεῖς διαστάσεις μέ τὴν εἰσβολὴ τῶν Τούρκων στὴν Κύπρο, οἱ Ἀμερικανοί κατάλαβαν ὅτι ἡ στρατιωτικὴ δικτατορία δέν ἔκανε τίποτε ἄλλο παρά νά ὑπονομεύει καί νά δυναμιτίζει τὰ θεμέλια τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς: μιά σπῖθα θά μπορούσε νά τινάξει στὸν ἄερα τὴν Ἑλλάδα, καί κοντὰ σ' αὐτὴν, ποιὸς ξέρει, τὴ νοτιοανατολικὴ πτέρυγα τοῦ NATO κ.λπ.

Γιὰ πρώτη φορά, ἴσως, εἶδαν τὴν ἐλληνικὴ πραγματικότητα. Καί φοβήθηκαν. Ὅχι, φυσικά, γιά μᾶς. Ἀλλὰ γιά τὰ συμφέροντά τους. Φοβήθηκαν –ἀφοῦ στό διεθνές ἐπίπεδο εἰσέπραξαν μιά τρομερὴ μείωση τοῦ κύρους τους– καί ἀποφάσισαν νά ὑποχωρήσουν. Πῶς ἐκφράζεται αὐτὴ ἡ ὑποχώρηση στὴν ἐλληνικὴ πραγματικότητα;

Ἡ ὀριοθέτηση, ὕστερα ἀπὸ ἓνα συμβιβασμό, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰ ἀτοῦ πού διαθέτει ὁ καθένας.

Οἱ Ἀμερικανοί εἶχαν:

- 1) Άρνητικά στοιχεία: τή βαθιά κρίση στό σύστημα τής άμερικανοκρατίας, μέ τίς γνωστές έσωτερικές καί διεθνείς προεκτάσεις καί συνέπειες.
- 2) Θετικά στοιχεία: τόν έλεγχο τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ καί ὄλων τῶν δυναμικῶν έρεισμάτων.

Ὁ έλληνικός λαός εἶχε:

- 1) Θετικά στοιχεία: τήν πανεθνική, παλλαϊκή ένότητα κατά τής χούντας καί τής άμερικανοκρατίας.
- 2) Άρνητικά στοιχεία: έλλειψη ένιαίας αντίστασιακῆς πολιτικῆς σέ παλλαϊκή κλίμακα, ὥστε αὐτή ἡ ένότητα νά μπορέσει νά άξιοποιηθεῖ καί νά άποτελέσει δυναμικό παράγοντα.

Συνεπῶς, μέ βάση αὐτές τίς πραγματικότητες, ὀριοθετήθηκε ὁ συμβιβασμός, πού βεβαίως ἔγινε μέσα στό πλαίσιο τοῦ NATO καί τής άμερικανοκρατίας, καί δέν θά χρειαζόταν δά καί μεγάλη πολιτική διορατικότητα γιά νά δεῖ κανείς αὐτές τίς πασίγνωστες άλήθειες, πού τίς ξέρεи ἀπέξω καί ἀνακατωτά κάθε Έλληνας ἡλικίας δέκα ἐτῶν καί άνω. Τό πρόβλημα εἶναι άν ὑπάρχει οὐσιώδης ὑποχώρηση ἀπό τούς μέν καί οὐσιαστική πρόοδος ἀπό τούς δέ, σέ ποιό βαθμό καί μέ ποιά προοπτική.

2

Ὅτι δέν εἶχαμε μιά θεαματική πτώση χούντας κι ένα ριζικό σάρωμα τοῦ συστήματος τής άμερικανοκρατίας, κι αὐτό τό ξέρουμε. Ὅμως, ποιός φταίει γι' αὐτό; Φταῖνε ὅλοι ἐκεῖνοι πού, γιά τόν ένα ἢ τόν ἄλλο λόγο, δέν βοήθησαν ἡ έμπόδισαν νά άξιοποιηθεῖ ἡ πανεθνική, παλλαϊκή ένότητα τοῦ έλληνικοῦ λαοῦ μέ τή δημιουργία ενός ένιαίου αντίστασιακοῦ φορέα. Γιατί, μόνον αὐτή ἡ δύναμη – ὁ ένωμένος πολιτικά καί ὀργανωτικά λαός – θά μπορούσε τήν ὠρα αὐτή, ἀπό τό Πολυτεχνεῖο καί μετά, ὅταν δηλαδή τό σύστημα περνοῦσε βαθιά κρίση, νά δώσει ὀργανωμένα χτυπήματα καί νά σαρώσει κυριολεκτικά τή χούντα καί τ' άφεντικά της, εἴτε νά προωθήσει – πρὸς ὄφελος τοῦ έλληνικοῦ λαοῦ – έναν ένδεχόμενο συμβιβασμό σέ πολύ πιό μεγάλο βάθος ἀπ' ὅ,τι εἶναι σήμερα.

Δέν ἔγινε ὅμως αὐτό, καί οἱ εὐθύνες θά άποδοθοῦν μπροστά στόν έλληνικό λαό. Ἐγινε κάτι ἄλλο, κι αὐτό πού ἔγινε εἶναι ἡ πραγματικότητα. Αὐτήν πρέπει νά εξετάσουμε μέ σοβαρότητα καί εὐθύνη, άν θέλουμε νά εἴμαστε άποτελεσματικοί καί νά συμβάλουμε ὥστε τά γεγονότα νά διαμορφώνονται μέ τρόπο πού νά συμφέρει τόν έλληνικό λαό.

3

Ἡ πραγματικότητα εἶναι ὅτι τὸ σύστημα ὑποχώρησε καὶ ὁ λαὸς προχώρησε τόσο, ὅσο οἱ μὲν εἶχαν κρίση καὶ σύγχυση καὶ οἱ δὲ εἶχαν δύναμη. Ποιὰ ἦταν, ποιὰ εἶναι ἡ δύναμη τοῦ λαοῦ μας;

Εἶδαμε ὅτι ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς συγκεκριμένης πολιτικῆς ὀργάνωσης φρόντισαν οἱ φωτισμένοι τοῦ ἡγέτες νὰ τὸν ἀφήσουν γυμνὸ. Ὅμως, ἀπὸ τὸ Πολυτεχνεῖο καὶ μετὰ δημιουργήθηκε στὸ λαὸ μιὰ καινούργια δυναμική. Δηλαδή, ἓνα ρεῦμα κατὰ τῆς χούντας καὶ τῶν ἀφεντικῶν της, ποῦ ἔπαιρνε ὅλο καὶ μεγαλύτερες διαστάσεις καὶ ποῦ ἦταν φανερό ὅτι ἡ παγίωσή του σέ ἐνιαία πολιτικὴ ἔκφραση δέν ἦταν παρά θέμα χρόνου καὶ πρωτοβουλιῶν.

Αὐτὸ τὸ ρεῦμα, αὐτὴ ἡ δυναμική, κορυφώθηκε μέ τὴ γενικὴ ἐπιστράτευση καὶ τὴν ἐθνικὴ τραγωδία τῆς Κύπρου. Καὶ αὐτὴ ἡ δυναμική, ἀνάγκασε, βασικὰ, τοὺς Ἀμερικανούς σέ οὐσιαστικὴ ὑποχώρηση. Ἐπομένως, στὸ τραπέζι τῶν διαπραγματεύσεων, ἡ παρουσία τοῦ λαοῦ ἀποτέλεσε τὸν ἀποφασιστικὸ παράγοντα στὴ διαμόρφωση τῶν γνωστῶν ἀποφάσεων ποῦ ὀδηγοῦν τὴ χώρα σέ νέα φάση. Σ' αὐτὸ τὸ στάδιο ἡ κυβέρνηση Καραμανλῆ ἀποτελεῖ τὴν πρώτη ὑλοποίηση αὐτῆς τῆς δυναμικῆς. Εἶναι τοποθετημένη στὰ ὅρια τῶν συμβιβασμῶν, ποῦ ὅμως εἶναι ταυτόχρονα καὶ τὸ σημεῖο σύγκρουσης αὐτῆς τῆς δυναμικῆς, ὡς συγκεκριμένης ἔκφρασης, μέ ὅλες τίς συγκεκριμένες μορφές τοῦ συστήματος.

Συνεπῶς, αὐτὴ τὴ στιγμή ἔχουμε ἓνα σύστημα ποῦ, ὕστερα ἀπὸ ἐπτάχρονη φθορά, περνᾷ βαθιὰ κρίση, ὑποχωρεῖ, ὅμως παράλληλα ψάχνει νὰ βρεῖ τρόπους γιὰ νὰ κρατηθεῖ καὶ νὰ ξεπεράσει τὴν κρίση του. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, ἔχουμε μιὰ νέα δυναμική, ποῦ εἶναι ἡ ἀπόφαση ὅλου τοῦ λαοῦ νὰ τελειώνει μιὰ γιὰ πάντα μέ τὴ χούντα καὶ ποῦ πέτυχε ἤδη μιὰ πρώτη νίκη –τὴν κυβέρνηση Καραμανλῆ–, ποῦ αὐτὴ τὴ στιγμή ἔχει πρῶτο χρέος νὰ στερεώσει αὐτὴ τὴ νίκη, πράγμα ποῦ σημαίνει ὅτι δέν θὰ πρέπει νὰ ἀφήσει τὸ σύστημα νὰ συνέλθει ἀπὸ τὴν κρίση του, ὥστε νὰ εἶναι ικανὸ μεθαύριο νὰ μπορέσει νὰ ἀναδιπλωθεῖ καὶ νὰ ἀντεπιτεθεῖ, ἂν τὸ κρίνει σκόπιμο.

Προϋπόθεση γιὰ ὅλα αὐτὰ εἶναι νὰ διατηρηθεῖ αὐτὴ ἡ δυναμική, καί, κυρίως, νὰ μὴν ἀποπροσανατολιστεῖ, νὰ μὴν μπερδέψει τοὺς στόχους της: γιὰ ὅσο διάστημα εἶναι ἀκόμα ἀναγκαῖο, δηλαδή γιὰ ὅσο διάστημα τὸ σύστημα βρίσκεται στὴ θέση του –ἔστω κλονισμένο– θὰ πρέπει νὰ σκοπεύουμε καθαρὰ τὸν κύριο στόχο μας, ποῦ εἶναι τὸ πλέγμα τῆς χούντας, ὅπου καὶ ὅπως ἐξακολουθεῖ νὰ ἐκφράζεται.

4

Ἡ διατήρηση καί ἡ ἐνίσχυση αὐτῆς τῆς δυναμικῆς ἀπό τήν πλευρά τῆς κυβέρνησης συνίσταται στή στήριξη τῆς σέ ὅλες ἀνεξαιρέτως τίς δυνάμεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, συμπεριλαμβανομένων τῶν κομμουνιστῶν, ὥστε νά ἐκφράζει κάθε στιγμή τή θέληση ὅλου τοῦ λαοῦ καί ν' ἀφήνει ἀπέξω μόνο τούς χουντικούς, τούς συνεργούς καί τούς κάθε λογῆς προβοκάτορες. Ἀπό τήν πλευρά τοῦ λαοῦ, προϋποθέτει καθολική πολιτική ἐπιστράτευση καί κινητοποίηση, ἐνεργητική στήριξη τῆς κυβέρνησης, ὥστε νά προχωρεῖ μέ ἀποφασιστικό ρυθμό πρός τήν ἐκκαθάριση ἀπό τά χουντικά στοιχεῖα, τά πρόσωπα, τούς μηχανισμούς κ.λπ. καί νά μεταθέτει τά ὅρια τοῦ πρώτου συμβιβασμοῦ ὀλοένα πρός ὄφελος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ἡ προοπτική θά πρέπει νά εἶναι τό ὀριστικό τέλος τῆς ἐξάρτησης, τό ξήλωμα τῆς ἀμερικανοκρατίας, ἡ ἐθνική ἀνεξαρτησία.

Ὅμως ἡ μάχη πού δίνουμε σήμερα εἶναι ἡ μάχη γιά τή διατήρηση, τήν ἀξιοποίηση καί τή διεύρυνση αὐτοῦ τοῦ πρώτου προγεφυρώματος πού ὅλοι μαζί δημιουργήσαμε στό σῶμα τῶν μηχανισμῶν, πού χτές ἀκόμα μᾶς κρατοῦσαν αἰχμαλώτους καί φιμωμένους. Μιά νέα ἱστορική εὐκαιρία ἀνοιξε γιά μᾶς. Ἄραγε, θά ἐπωφεληθοῦμε ἀπό αὐτήν ἢ θά παρασυρθοῦμε ξανά σέ νέες ἐγκληματικές περιπέτειες; Αὐτό εἶναι τό δίλημμα τῆς στιγμῆς.

Καί μετά; Τό μετά κρίνεται ἀπό τώρα. Τίποτα δέν μπορεῖ νά γίνει μετά, ἄν τώρα χάσουμε αὐτή τήν κρίσιμη μάχη.

*Τό πολιτιστικό κίνημα, ὁ διάλογος ἀνάμεσα στό σύνολο
τῶν διανοουμένων καί τό σύνολο τοῦ λαοῦ, εἶναι ἡ ἐπανάσταση*

Ἀθήνα, 3 Αὐγούστου 1974

Τό πολιτιστικό θέμα μπορεῖ νά ἐκφραστεῖ διαφορετικά σέ μιά ἰδανική κοινωνία μέ μιά ἰδανική διαδικασία καί ἀλλιῶς σέ μιά σχετική δημοκρατία. Καί μᾶλλον, ἄν θέλουμε νά εἴμαστε ρεαλιστές, αὐτό θά ἀκολουθήσει τή σημερινή κατάσταση. Δέν μπορούμε νά πιστεύουμε ὅτι θά φτάσουμε ἀπότομα καί ξαφνικά σέ μιά ἰδανική δημοκρατία. Ἐγώ θά εἶχα νά προτείνω –χωρίς νά περιμένουμε τήν «ἐλευση» αὐτῆς τῆς ἰδανικῆς κοινωνίας καί